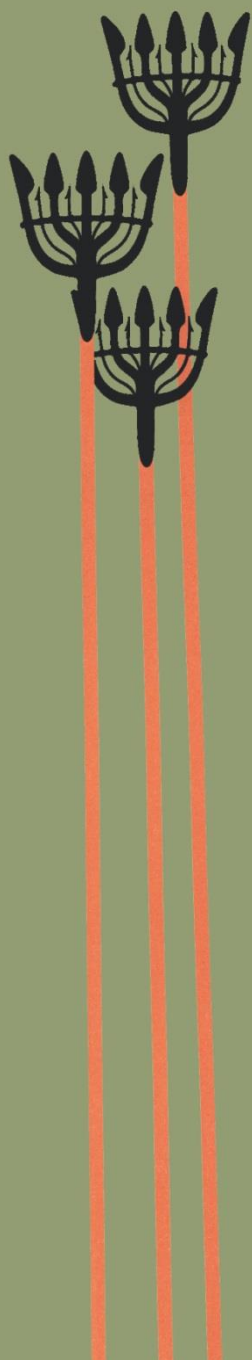

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2021:5

RAÄ Förkärla 196 Arkeologisk undersökning av stensättning 2019

RAÄ 196, Förkärla socken,
Ronneby kommun

Mikael Henriksson och
Andreas Svensson, med
bidrag av Paola Derudas

Rapport 2021:5

RAÄ Förkärla 196

Arkeologisk undersökning av stensättning 2019

Förkärla socken
Ronneby kommun
Blekinge län

Mikael Henriksson och
Andreas Svensson, med
bidrag av Paola Derudas

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8-16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

© 2021 Blekinge museum

Omslagsfoto: RAÄ Förkärla 196 mot öster. Fotograf: Mikael Henriksson

Kartor ur allmänt kartmaterial, LMV Ärende i 2017/00456, ©LMV 2017. Ur Historiska Kartor™

RAÄ Föckärla 196 Arkeologisk undersökning av stensättning 2019

Innehåll

Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningens syfte	6
Metod	7
Resultat	8
Diskussion	8
Figurförteckning	9
Administrativa uppgifter	9
Källor	10
Bilagor	10

Bakgrund

Inför en planerad utvidgning av SKANSKA:s täktverksamhet inom fastigheten Vambåsa 1:4, gav länsstyrelsen Blekinge museum i uppdrag att genomföra en arkeologisk undersökning av stensättningen RAÅ Förkärla 196. Detta arbete utfördes under tidig vår 2019 i enlighet med Länsstyrelsens beslut 431-4191-17. Föreliggande rapport utgör en redovisning av den arkeologiska undersökningens resultat.

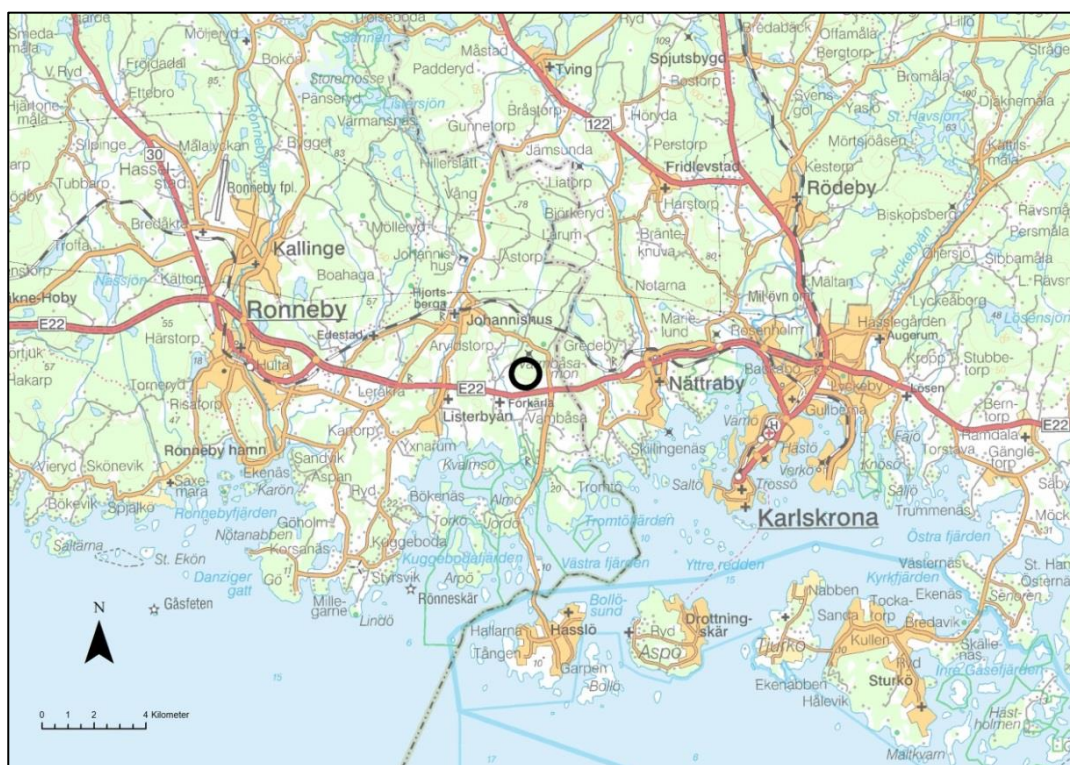

Fig.1 – Platsen för RAÅ Förkärla 196 markerad med svart cirkel på Översiktskartan

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella undersökningsområdet ligger i den blekingska mellanbygden strax norr om E22, ungefär mitt emellan Ronneby och Karlskrona. Närområdet präglas av ett för mellersta Blekinge karaktäristiskt sprickdalslandskap. Mot väster vidtar åkermarkerna i Vambåsaans dalgång. Själva undersökningsområdet ligger på den s.k. Vambåsamon som utgörs av ett markant höjdområde med morän på berg. Den aktuella fornlämningen RAÅ Förkärla 196 låg på en nivå om cirka 40 m.ö.h. i ett mot söder svagt sluttande klapperstensfält. Detta bildades sannolikt under Baltiska Issjöns avsmältningsskede för omkring 12000 år sedan (Berglund & Sandgren 2010). Vid tillfället för undersökningen låg fornlämningen 125 meter

direkt rakt väster om den dåvarande kanten för Vambåsatäkten (fig.2) och växtligheten utgjordes av gles blandskog.

Bygden kring byarna Vambåsa och Förkärla är rik på fornlämningar från flera tidsperioder. Det aktuella undersökningsområdet ligger i en utpräglad utägomark för Vambåsa by och i något av ett randområde om man betraktar den förhistoriska bygden (Björkquist & Persson 1990.) Närområdets fornlämningsbild präglas inte minst av fossila åkermarker, men här finns även gravlämningar från bronsålder och äldre järnålder. Den mest markanta gravlämningen utgörs av Forstheimsröset RAÄ Förkärla 62 (Björkquist 1975).

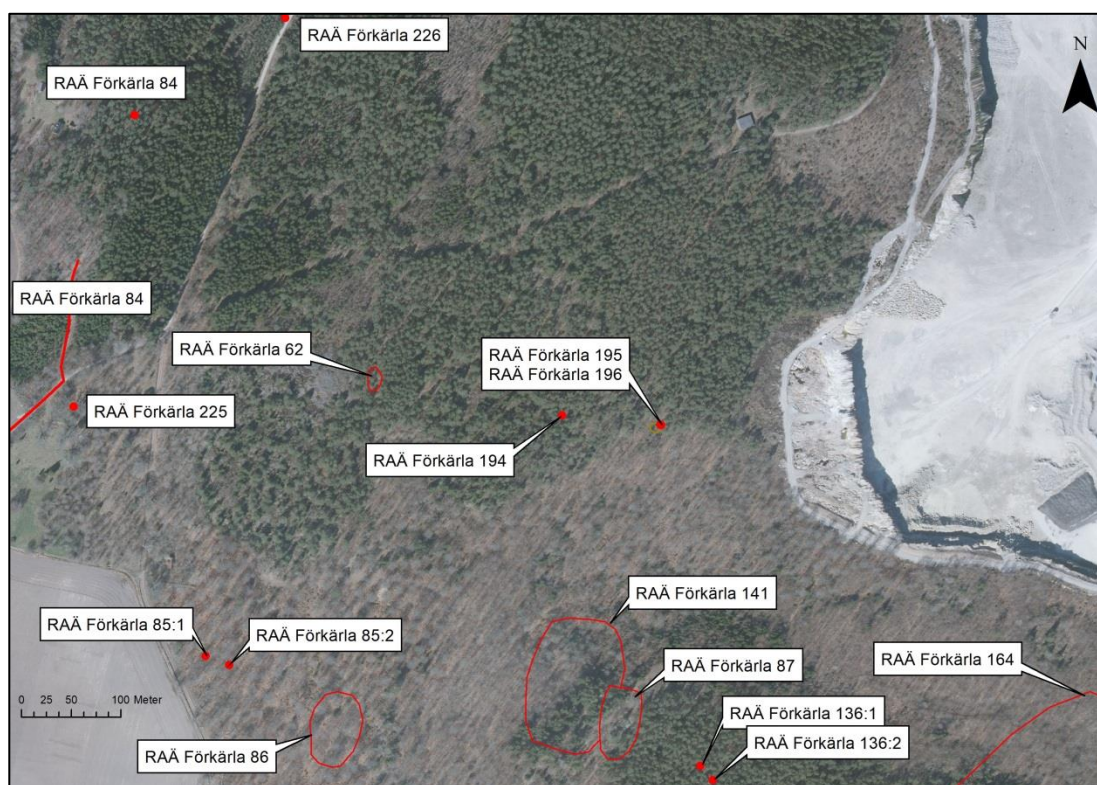

Fig.2 – Aktuell fornlämningsituation väster om Vambåsatäkten.

Undersökningens syfte

Den beslutade arkeologiska undersökningen utfördes i enlighet med 2 kap. 13 § Kulturmiljölagen (431-4191-17). Syftet med undersökningen var att dokumentera lämningen arkeologiskt och därigenom bidra till en ökad förståelse av ett kulturhistoriskt sammanhang lokalt och regionalt.

Metod

Fältarbetet utfördes under tidig vår 2019 och inleddes med en okulärbesiktning av fornlämningen samt en initial 3D-fotografering i dess befintliga skick. Härpå följde en rensning från löv och mull med skårslev vilken följdes av en fotografering för en ny 3D-fotogrametri. Innan fortsatt undersökning vidtog utfördes en metalldetektering av lämningens överyta.

En systematisk bortplockning av stensättningen skedde för hand, med utgångspunkt från en grovt öst-västligt orienterad sektion. Detta arbetsmoment varvades med etappvis 3D-fotografering under olika skeden av bortplockning av sten. Inledningsvis togs södra halvan av anläggningen bort i sin helhet, följt av den nord-östra och slutligen den nordvästra kvadranten.

Insamling av miljöprov skedde centralt under stensättningen, med syfte att kunna få fram daterbart material till en radiometrisk datering. En sådan analys utfördes slutligen vid ^{14}C -laboratoriet vid Lunds universitet.

Fig.3 – Andreas Svensson och Paola Derudas rensar fram RAÄ Förkärla 196 tillsammans med volontärerna Bo och Roy Göransson från Listerby.

Resultat

Stensättningen uppvisade vid okulärbesiktningen ingen skadebild varken från skogsbruk eller exempelvis senare tiders militära aktiviteter. Vid undersökningen kunde det konstateras att den bestod av ett lager gråsten. Den mätte i sin helhet 12 x 10 m i grov SÖ-NV orientering. Vid närmare betraktelse kan det även uttolkas som två mer runda koncentrationer av sten, den östra cirka 5 m och den västra omkring 3 m i diameter (bilaga 1a). Stenarna var av varierande storlek och som störst ca 0,7 x 0,5 m. Centralt men något orienterat åt sydost syntes en svag fördjupning om ca 2,5 m i diameter. Denna tolkades som spår av att stenar hade flyttats från stensättningens centrala delar (se bilaga 1a-c). Enstaka stenar av likartad karaktär och storlek som de ingående i stensättningen påträffades såväl i dess utkanter som utanför begränsningen. Detta kan styrka hypotesen om att sten lyfts bort från anläggningen. I samband med undersökning kunde det fastslås att stensättningen var tydligt konstruerad. Dock syntes inga spår av kantkedja eller andra strukturer under anläggningen. Efter slutlig bortplockning av stensättningen framträdde inga spår av någon underbyggnad motsvarande som skulle kunnat förklara den redan i ytan konstaterade fördjupningen.

Metalldetektering på och kring stensättningen samt inom undersökningsområdet resulterade endast i helt sentida material. Flottering av miljöprovet gav inga makrofossil men däremot träkol. Provet visade på rikligt med recenta rötter men inga recenta fröer vilket tydde på endast en måttlig omrörning (mejl Per Lagerås). Provröret med träkol utvalt för datering krossades i den interna postgången på Lunds Universitet. Provet fick därför rengöras särskilt innan fortsatt analys kunde genomföras (mejl Mats Rundgren). Dateringen av ¹⁴C-visade att träkolet kalibrerat (2 sigma) kunde förläggas till intervallet 3370-3095 f. Kr, d.v.s. Mellanneolitikum A (bilaga 2). Dateringen tolkas som härrörande från naturlig brand på platsen och den överlagrande anläggningen måste tolkas som tillkommen efter detta skede.

Diskussion

Undersökningen av RAÄ Förkärla 196 påvisade inga inre konstruktioner som avslöjar anläggningens funktion. Att dessutom inga fynd av något slag eller spår av brända eller obrända ben framom försvårar ytterligare en uttolkning av stensättningen och tiden för dess tillkomst.

Det kan inte uteslutas att organiskt material ursprungligen funnits under anläggningen, vars senare nedbrytning skulle kunna vara en förklaring till den i ytan observerade fördjupningen. Utifrån undersökningens resultat går det dock inte att leda i bevis att okremerade mänskliga kvarlevor gravlagts i stensättningen, men det kan inte heller uteslutas. Anläggningen utgör ett diskret inslag i den befintliga topografin, med en tydlig exponering mot den lägre terrängen i söder. Som mänskligt skapat avtryck passar RAÄ Förkärla 196 in i det mönster som andra markörer bidrar till i det lokala landskapsrummet.

Figurförteckning

- Fig.1 – Undersökningsområdet markerat på Översiktskartan.
Fig.2 – Fornlämningsbilden markerad på Ortofoto.
Fig.3 – Pågående rensning av RAÄ Förkärla 196.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-4191-17
Blekinge museum dnr:	BM2017-299
Undersökningstid:	2019-03-30 till 2019-04-03
Personal:	Stefan Flöög och Matilda Hildenborg, Blekinge museum. Andreas Svensson och Paola Derudas, Lunds universitet. Volontärer: Ture Andersson, Mats-Olof Arnoldsson, Bo Göransson, Roy Göransson, Thomas Hasselberg, Krister Lavestål, Luigi Marcolin och Pia Marcolin.
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn:	N 6229182 E 528170
Dokumentation:	Mätdata och digitala fotografier förvaras på Blekinge museum.
Fynd:	Inga fynd
Kartanvändning: LMV	LMV Ärende i 2017/00456, ©LMV 2017

Källor

Tryckta källor

Berglund, B. E. & Sandgren, P. 2010. Strandförskjutningen i Blekinge - från istid till nutid. *Blekingeboken* 2010. Karlskrona.

Björkquist, K.-A. 1975. Också en byggnad. Om rösearkitektur under bronsåldern. *Blekingeboken* 1975. Karlskrona.

Björkquist, K.-A. & Persson, T. 1990. Förkärla socken. Bondebygd, storgods, riksintresse. *Blekingeboken* 1990. Karlskrona.

Övriga källor

Mejlsvar 2019-11-25 Per Lagerås, Arkeologerna vid Statens Historiska Museer.

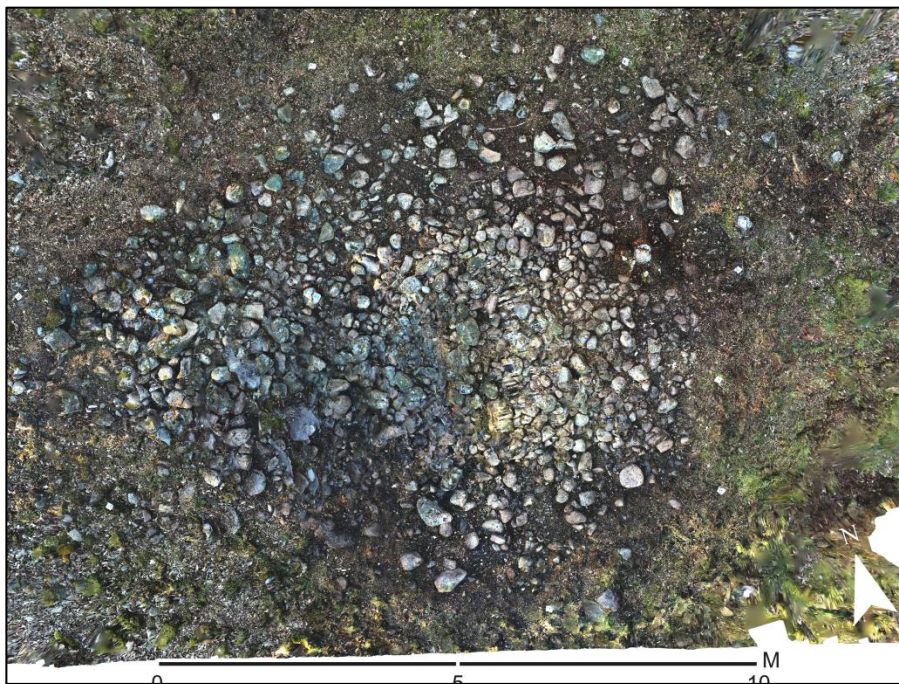
Mejlsvar 2020-08-06 till 2020-09-29 Mats Rundgren, Geologiska Institutionen, Lunds Universitet.

Bilagor

Bilaga 1a-e – Bildbilaga

Bilaga 2 – ¹⁴C-datering

Bilaga 1a-e

Bilaga 1a. Översiktsfoto av den framrensade stensättningen 2019-03-31

Bilaga 1b. Översiktsfoto av den delundersökta stensättningen 2019-04-01.

Bilaga 1c. Stensättningen i profil mot sydväst 2019-04-01.

Bilaga 1d. Översiktsfoto med nordvästra kvadranten kvarvarande 2019-04-02.

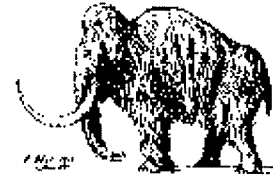
Bilaga 1e. Stensättningen i profil med nordvästra kvadranten kvarvarande – profil mot sydväst 2019-04-02.

LUNDS
UNIVERSITET

Geologiska Institutionen
Laboratoriet för ¹⁴C-datering
Sölvegatan 12, Geocentrum II
223 62 LUND
Tel. 046/2227856 Fax 046/2224830

BLEKINGE MUSEUM	
2020 -10- 01	
Dnr	Diatopl. b.

Department of Geology
Radiocarbon Dating Laboratory
Sölvegatan 12, Geocentrum II
S-223 62 LUND
Sweden

Mikael Henriksson
Blekinge museum
Borgmästaregatan 21, 371 35 Karlskrona

Dateringsattest

Provets benämning	Lab no	¹⁴ C-ålder BP	Provmgd (mg C)	Förbehandling
RAÄ Förkärla 196 Vambåsa 2019	LuS 16015	4530 ± 40	1,1	HCl

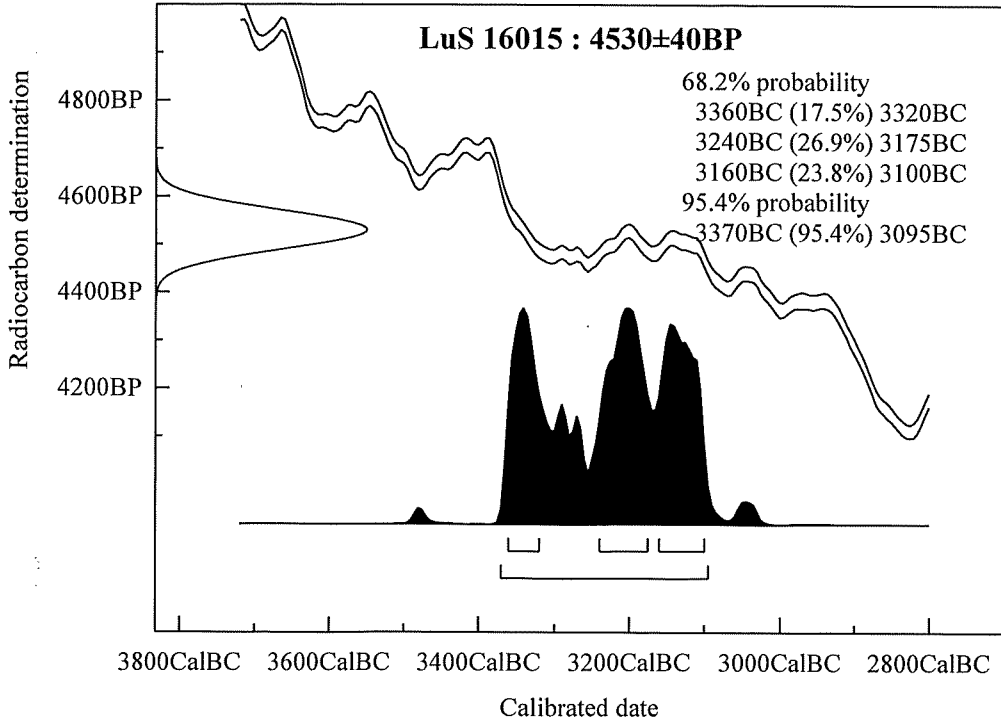
Beräkningen av ¹⁴C-åldern är baserad på halveringstiden 5568 år. Resultaten är givna i antal år före 1950 (14C-ålder BP). I osäkerhetsangivelsen (+/- 1 SD) innefattas statistiskt åtkomliga bidrag från mätningen av prov, standard och bakgrund. Enligt internationell överenskommelse baseras åldersbestämningen på 95% av aktiviteten hos NBS oxalsyre-standard. Alla 14C-åldrar är 13C-korrigerade för avvikelser från överenskommet standardvärde på 13C/12C-förhållandet. 14C-åldern måste översättas till kalibrerade 14C-år genom att använda en lämplig kalibreringskurva: IntCal20 (terrestra prover från norra halvklotet), SHCal20 (terrestra prover från södra halvklotet) eller Marine20 (marina prover).

Lund 2020-09-29

Anne Birgitte Nielsen

Mats Rundgren

Atmospheric data from Reimer et al (2020)OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005), cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

Rapportserie 2021

Blekinge museum

2021:1 **RAÄ Hjortsberga 32 och 189. Arkeologisk förundersökning i samband med ledningsdragning 2020.** Hjortsberga socken, Ronneby kommun.

2021:2 **RAÄ Sölvesborg 74. Arkeologiska undersökningar av järn- och bronsåderslämningar i Ljungaviken.** Sölvesborgs socken, Sölvesborgs kommun.

2021:3 **Arkeologisk prospektering i Blekinge.** Kunskapssammanställning 2020.

2021:4 **RAÄ Ronneby 728. Forskningsundersökning av skeppsvrak vid Stora Ekön.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2021:5 **RAÄ Förkärla 196. Arkeologisk undersökning av stensättning 2019.** Förkärla socken, Ronneby kommun.

